

Izhaja 10. in 25. dan  
vsakega meseca ter  
velja za celo leto  
3 gl., za pol leta  
1 gl. 60 kr.  
Na anonimne do-  
pise se ne ozira  
Rokopisi in na oče-  
no poslani knjige  
se ne vrača, o.

# Popotnik.

Spisi in dopisi  
naj se blagovoljivo  
posiljati (franki-  
rani) vredno stnu  
(Reiserstrasse 8),  
naročilne.  
oznanila in rekla-  
macije pa založni-  
štvu: tiskarju J.  
Leonu v Mariboru.

List za šolo in dom.

Štev. 13.

V Mariboru, 10. julija 1883.

IV. tečaj.

## O Njega Velicastva Cesarja FRANA JOSIPA I. slavnem prihodu v Maribor

v 9. dan julija 1883. leta.

Prekrasno planjstevrhovi  
V višavah se sinjih blesté,  
In radosti polni glasovi  
Okrog dnes razlegajo sé.  
Oj, Štajerska srečna dežela,  
Cesarja je slavno sprejela,  
Vse ljudstvo navdaja ljubav,  
Veselo mu kliče pozdrav.

Le diči se mesto ob Dravi!  
V lepoti čarobnej takó  
Vladarja iskreno pozdravi,  
Pokloni srcé mu zvestó.  
Kar roke so z delom stvorile,  
Kar uma moči so rodile,  
Izkaži, posveti mu vse,  
A milost izprosi za sé.

Stoletij že šest rodovina  
Habsburška nam v slavi budi,  
Osrečena vsa domovina  
V blaginji zdaj lepo evetí.  
Viharji so besni divjali,  
Mi trdno kot skale smo stali,  
Habsburški nas vodil je rod,  
In slave otvoril nam pot.

Zatoraj, vladar naš premili,  
Vsi za-Te gojimo ljubav;  
Glej, v Tvojo bližino nas sili,  
Oj, sprejmi naš srčen pozdrav:  
Bog živi Te dolgo in brani:  
Domovju pa večno ohrani  
Preslavni in modri Tvoj rod,  
Naj z nami bo srečen povesod!

Savo ZORÁN.

# Vzgojno delovanje države.

Franjo Gabršček.

Komaj je človek porojen, in vže se začne njegova vzgoja; se vé, da je omejena v prvih letih njegovega življenja zlasti na tesni razvitek; vendar pa se prikažejo kmalu tudi sledovi duševnih nadarjenosti, vsled katerih skuša dete v duševnih navadah posnemati obdajajoče ga ljudi. Podedovani nagon posnemanja je tako mogočen, da si more usvojiti tudi slabe duševne delavnosti svojih bližnjih. Zato je neobhodno potrebno, da se vse, kar je okoli njega, bodi si ljudje ali druge stvari, dovede v blagotvorni sklad z njegovim duševnim življenjem. Tega pa ne more otrok sam storiti, kajti njegovi podedovani duševni darovi se še le razvijajo in dosežeje stoprav po vplivu navlaščne delavnosti duševno vže razvitih činiteljev ono jakost, vsled ktere se more prištevati duševno sovršenim bitjem. Ti činitelji pa so različni. Mej tem, ko ostane priroda sè svojimi raznoličnimi sredstvi ves čas njegovega življenja važen činitelj človeške vzgoje, menjajo se drugi činitelji večkrat zaporedoma, ali pa delujejo vzajemno in istočasno na telesnem in duševnem razvitku njegovem. Vendar niso vsi činitelji jednake veljave; nekaj jih je, ki le posrednje vplivajo na človeško obrazovanje. Največje važnosti je obitelj; pa tudi šola kot njeno nadaljevanje zasluži popolnega pozora. Prav za prav moremo le v obitelji iskati onega vzgojevališča, čegar delovanje se najbolj približuje potrebam in zahtevam otroškega duha. Iz predobro znanih uzrokov pa ta vzgoja nikakor ne zadostuje, zato mora šola to nadomeščati, kar dom zamuja. Ker pa človek ne živi osamljen in sam za se na svetu, marveč je postavljen v središče človeške družbe, zato tudi navade in odnošaji te družbe mogočno vplivajo na njega duševno delovanje. Sicer je človeška družba jedna sama velika celota, vendar se v navadnem življenju razloča na več manjših celot, ktere imajo v državi svoj svršetek in smoter.

Vže zavest, da pripada vsak pojedinec temu velikemu občestvu ter da je v nekoliko od njega zavisen, vzbuja njegovo mišljenje in delovanje v precejšnej meri. Vendar je ta vpliv države na duševni razvoj človeški le posrednji, kajti v tem smislu ne pride človek nikdar z državo v neposrednjo dotiko. Navadno vporabljajo ta vpljiv le vzgojitelji kot pripravno in namenu države služeče sredstvo v oblaževanje otroškega čuvstvovanja. Sicer pa se more ta vpliv še le tedaj vporabljati, ko je prišel otrok vže k nekakemu pojmu zavisnosti od človeškega občestva. Tedaj pa se začne polagoma zavedati tudi svojih pravic kot ud tega občestva, čut zavisnosti se mu izpremeni v svest potrebe skupnega življenja in delovanja sè svojimi sodržavljanji, človek postane samostalen ter skuša svoje moči obrniti v prid tej celokupnosti. Da pa se more vse to v človeku obistiniti, temu pomorejo razne naprave v državi, ktere so neizogibne za njen obstanek in ktere na to merijo, da bi pojedinec storile sposobnim za vživanje vseh dobrot, ktere država ponuja.

Vže s temi napravami in vredbami kaže država, da jej ni vse jedno, kako se mišljenje njenih podložnikov razvija in obrazuje. Ako hoče država, da jej je obstanek zagotovljen, skrbeti mora, da se vse njene vredbe natanko in ravno tako izvršujejo, kakor si jih ona misli. V tem obziru vzpostavlja celo vrsto zakonov, po katerih se je državljanom ravnati, če nečejo, da se pokličejo pred sodni stol. Iz tega se razvidi, da država res spoznava svoj vzgojevalni poklice, ker inace ne bi tega delala.

Govoreč o državnej vzgoji pa ne smemo misliti, da bi imela ta vzgoja isti pomen, kakor vzgoja v šoli ali obitelji. Država se sicer po pravici

smatra kot važen činitelj človeške vzgoje, a ta vzgoja ima navadno s človekom še le tedaj opravila, ko je vže vzgojen in po zakonu doraščen in polnoleten. Za svoj namen država pač dobro vzgojuje, in to je prav, kajti blagor države mora biti pojedinu isto tako pred očmi, kot blagor obitelji, h kateri se prišteva. Brez tega blagra trpel bi tudi pojedinec škodo na svojem telesnem in duševnem razvitku, zlasti pa na materialnem stanju. Naopako pa je slabo in zanemarljivo življenje na veliko kvar državi. Zato skuša tudi ona s svojimi sredstvi vse ono odpraviti iz življenja človeške družbe v obče in pojedincev posebej, kar nasprotuje njenim nameram. Izboljšanje npravstvenosti pojedincev skuša torej tudi država isto tako kakor šola ali obitelj ali cerkev doseči. Večkrat se še celo trdi, da je v prvej vrsti država (ali vsaj manjše njene sestavine) poklicana skrbeti za moralčno vzgojo svojih podložnikov. A v to svrbo manjka državi potrebnih sredstev, zlasti ker je njen vpljiv le bolj posreden, toraj ne na npravnost dejstvujoč. Mnogo več bi mogla storiti le za vzgojo pokvarjene in izpridene mladine v obitelji. Ker učiteljeva moč ne sega v obitelj, in ker je domača vzgoja zelo pokvarjena, a izboljšanja se ni še tako kmalo nadejati, zato bi bilo prav potrebno, ko bi posegla tu država ali občina vmes. Pa to bode ostalo menda še dolgo le pobožne želje, kajti današnja državna vzgoja ozira se, kakor vže rečeno, večinoma le na one ljudi, ki so šoli že odrastli.

A tudi v tem je velik razloček mej vzgojo države in šole. Šola vzgojuje z vsemi mogočimi sredstvi, njenej vzgojne delavnosti je vsak pripomoček prav, bodi si da leži v pouku ali pa, da je vzet iz vzgoje same. Država pa pozna prav za prav le dve sredstvi: zakon in sodnika. Ako bi hoteli te dve sredstvi primeriti s sredstvi, ktera rabijo učitelju, predstavljaj nam bi sodnik učitelja ali vzgojitelja, z besedo zakon pa bi mogli označiti vsa raznolika pomagala, ktera ima učitelj v svojej oblasti. Kolika razlika torej! Zato pa tudi vidimo, da se zakonodavstvo in sodnik ne ozirata na harmonično obrazovanost sil in vzmožnosti gojenčevih, kar je glavna in najvažnejša točka v bitstvu in svrhi vzgoje in torej tudi prva in najimenuitnejša skrb vsakega vzgojitelja. Država tudi ne vpraša, koliko in česa še manjka k harmoničnej obrazovanosti zatočenca, s katerim ima sodnik izključljivo le cpravila. Temu tudi ne more drugače biti, kajti zatočenca sodi le v toliko po pozitivnih pravilih, v kolikor ga po besedah zakona krivim smatra. Iz tega sledi, da namen države ni v istem smislu vzgojevalen, kakor si to pod besedo „vzgoja“ navadno predočujemo. V prvej vrsti se ima zadostiti zakonu; ko pa se je kazen prestala, izpusti se kaznjeneec, in to tudi tedaj, če ne bi še bil poboljšan. Na takov način poboljšava država le za trenotek, česar vzgojitelj nikakor ne sme. Delavnost države se obmejuje le na odbojno ali nasprotno delovanje, ter se prav malo nanaša na ono, kar v vzgoji imenujemo podporo ali pripomoček. Zato pa tudi vidimo, da njeni vspehi malokdaj ustrezajo namenu, kar se o šolskej vzgoji nikakor ne more trditi. V tem pogledu ne bi torej nikdar mogli vzgoje izključno le državi prepuščati. Ta razlika v vzgojnem delovanju države in šole se ne bode mogla nikdar vravnati, kajti ko bi hotela ali mogla država taka sredstva uporabljati, kakoršna rabijo šoli, potem ne bi delovala nič več kot država, marveč kot pravo vzgojišče, in državni smoter morala bi zanemarjati, Špartanci imeli so vedno le blagor države pred očmi, človeška osebnost morala se je podvreči obneje koristi, in vse, kar se je storilo za npravstveni razvitek dece, imelo je znak odbojnega učinka.

Poleg teh razlik nahaja se pa tudi marsikaj sličnega v vzgoji države

in šole. Tega ne smemo nikdar iz vida puščati, ako hočemo vpliv države na нравstveni razvoj človeštva prav promatrati. Tako vemo, da vplivate obe, država in šola, z določeno namero na poboljšanje človeštva. Državi je mnogo na tem ležeče, da iztrebi zločinstvo, pregrešnost in bedo. Ne bi trebalo ravno mnogo ugodnih okolnosti, in nahajajoče se darovitosti k slabemu mogle bi se razviti v škodljive posebnosti. Vsako združenje ljudi v svrhu boljšega razvoja ima ta namen, da bi se s pozitivnimi pravili ali naredbami preprečili slabi učinki pojavljajočega se zla. Vsled tega mora tudi država na to delovati, da posrednje in neposrednje poboljša moralčno in fizično bolne in izpridene ljudi. Jednako izboljšanje namerava tudi domača in šolska vzgoja. A mej tem, ko vporablja šola pred vsem rahla in oblažujoča sredstva v dosego te svrhe, poboljšava država takoj s pozitivnimi kaznimi in sicer na ta način, da moralčno ali duševno bolne ljudi vtakne za nekaj časa v prisiljene delavnice, v ječe, v hiralnice in blaznice. Šola skuša po svojej moči pred vsem ljudi na pravi pot življenja pripeljati in jih na tej poti vzdržati. Tudi država namerava isto, ker le tako je njen obstanek zagotovljen; a v prvej vrsti zapira zločince zato, da se ogne človeška družba njihovemu škodljivemu vplivu, in le na takov način se odvrne marsiktero osodepolno zlo. Ta namera koristi javnosti, in to je povsem prav. Občnej нравnosti in osobnemu izboljšanju pa se s tem le posrednje koristi. Ko bi se takovo delovanje države proglasilo za kratenje pravice osobne prostosti, ne kazalo bi to o zdravem občnem čutu. Osobna korist bila bi merodajna, in občnost bi morala mnogo škode trpeti.

Vendar se ne dá tajiti, da tudi država po svojem pravosodju s premislikom in po določenem načrtu postopa. Prestopki se vsestransko preiskujejo, osobne okolnosti se uvažujejo, in odmerjajo se le prestopkom primerne kazni. A kazni so vže v naprej po zakonu določene, toraj preostaje sodnikovemu vlastnemu prepričanju o večjej ali manjšej kaznivosti prav malo delokroga. Za vsak določen prestopok prirejena je uže tudi določena kazen, — in zakonu se mora v prvej vrsti zadostiti. Vrhu tega smatra zakonodavec kazen za izključljivo sredstvo v dosego svoje svrhe, v kolikor se namreč ta svrha tiče izboljšanja človeškega rodu. Vzgojitelju je pa kazen le važno vzgojevalno sredstvo. Po najiminitnejšem pedagogičnem pravilu mora kazen vedno gojenčevim posebnostim vstrezati, pri čemer se mora tudi čas in začasne okolnosti, zlasti obliže otrokovo uvaževati. Tega pa pravosodje ne more vedno v zadostnej meri promatrati, kajti zatoženca ima vse premalo časa pred seboj. Pravne kazni vzpostavljajo se vedno v obliki zakonov. Zakoni pa morejo v mnogih pojedinih slučajih krivični biti. Zato smo prisiljeni, pravne zakone in pravne kazni vedno le kot нравstveni pripomoček za silo jemati. Neizogibno potrebne pa so vendar le take kazni, kajti brez njih vršile bi se še večje zlobnosti. — Ako zdaj pogledamo šolsko vzgojo, najdemo, da pedagogika takih pripomočkov za silo prav za prav ne potrebuje, ker ona ne obravnava samo naznanjenih prestopkov, kakor se to godi pri državnem sodišču, marveč skrbi za to, da duševne darovitosti k dobremu in blagemu vzbuja, vodi in prestopkov varuje. Izkustvo, res, da se tudi ne more vedno takim kaznim popolnem odreči, kajti kje se najde vodilo, po katerem bi obvarovali otroke vsakojakih нравstvenih pregreškov. Izkustvo se mora često postaviti na samostojno stališče in po svojej modrosti ukreniti vse ono, kar izboljšava nenravstvenost človeštva. O tem se lahko prepričamo vsak dan in v vsakej šoli. Res, da je pedagogika osnovana večinoma na izkustvu, a nemožeče je navajati za vsak posamezen prestopok in pregrešek posebna pravila.

Iz navedenih primerov o vzgoji države in šole sledi sicer res raznolikost sredstev, ktera obema rabijo; s tem pa, kakor smo videli, še ni rečeno, da bi se nikjer ne vjemali. Glavna razlika se nahaja v nekem mehanizmu, vsled kterega vzgaja država po določenem načrtu, česar bi šola prav za prav ne smela storiti, kajti ona se ozira v prvej vrsti na posebnosti in na harmonično vzobrazitev dece. A tu gre omenjati, da se ta mehanizem tudi iz šole ne da popolnem odpraviti. To izvira od tod, ker smo v obrazovanju čudi ali prirodnega svojstva otrok še prav malo poučeni, in to vkljub temu, da pouk in vzgoja vedno bolj napredujeta, in da so vspehi vedno izdatnejši. Notranjost človeškega duha je pač ona zagonetka, koja se ne da tako z lahka razvozljati, in vse, kar se godi v otroškej duši, ima le slab odsev na vnanjost človeško. Vže stari grški pedagogi in rimski vzgojevalci so se pritoževali o tej nedostatnosti, in še dandanes ni najti pozitivnega predpisa, po kterem bi postali otroci n. pr. ubogljivi, previdni, darežljivi, zadovoljni, pohlevni, milosrčni itd. Dokler pa ne dospe dušeslovje in na to se oslanjajoče vzgojevanje otroškega srca na ovo stopnjo sovršenosti, na kterej se bode moglo neovrgljivo dokazati postanek, smer in vzobražba dušeynih svojstev, dotlej bode pogrešala vzgoja še precejšnjega dela popolnosti. In če smo prisiljeni ta nedostatek priznati v pedagogiki, tem manj povoljna mora biti potem ona vzgoja, ktero nam podaje država.

## Nekaj aforizem, učiteljem v prevdarek.

(Sèbral in prevél A. Gradišnik.)

Vprašanje o vzgoji je za sedanjjo družbo vprašanje o živenu ali smrti, vprašanje tedaj, od kterega zavisí bodočnost.

Renan.

Pravej demokraciji mora le vzgoja priboriti gospodstvo in sicer s tem, da vse državljane jednako omika in npravstveno okrepi. Prerojenje človeštva je prerod pojedinca — po vzgoji.

Laboulaye.

Vspreh vsakega pouka odvisen je od individualitete učiteljeve. Zaman je nada, da bi se javne učilnice mogle pospeti kedaj samo po postavah do cvetočega stanja.

Zachariae.

Prava pedagogika je naravni dar, ki mora svoj izvör imeti v učiteljevem značaju. Za vzgojevanje mora človek rojen biti. —

Gutzkow.

Ni dvojbe o tem, da mora národ za lastno svojo prosveto pred vsem sam krepko delovati. Ako ne čuti koristi, ki jo donajajo vednosti ter če mu ni mari in volje, da se jih osvoji in za to pridobitev i precej žrtvuje: potem seveda ni dosti vtemeljene nade, da bi dosegel velik ta cilj (izomiko namreč).

Brougham.

Moralčno izobraževanje človeka nima se pričeti z poboljšanjem navad, marveč s preustrojbo mišljenja in vstanovitvijo in okrepljenjem značaja.  
Kant.

Izobražba mišljenja ter нравstvenih čuvstev je jedina vzgoja, ki res to ime zasluži, — ne pa pouk in ne nauk.

Herder.

Človeška vzgoja prične se vže pri rojstvu; prej ko človek zna govoriti, da prej ko more kaj razumeti, vže se uči. Izkustvo prehititi poučevanje.

J. J. Rousseau.

Ako se nahaja kako vrhovno načelo za intelektuelno (umstveno) vzgojo, potem je to, da le tako učenje duha hasni, pri katerem je duh delaven, ne pa tako, pri katerem je trpen (pasiven). Tajnost za razvitek človeških sposobnosti tiči v tem, da se jim (sposobnostim) daje mnogo opravlka, kakor i v tem, da se jih tudi izpodbuja v to, da dosti storé.

Mill. --

Pri vzgoji ne smelo bi se nikdar pozabiti, da razum, ako naj bo uporabljiv, nima biti le oster kakor meč, ampak biti mora tudi trden in zanesljiv —, in da pregosto brušenje ne ostri samo, marveč i slabi.  
Eötvös.

Največja napaka, ki se pri vzgojevanju često dogaja, je ta, da se mladež ne privaja k lastnemu preišljejevanju.

Lessing.

Prvo pravilo pri vzgoji je to: Vzgoja naj voljo privaja k delavnosti.

Zachariae.

Učencu ni nalog, dovršiti česa, dovelj je, ako se vadi.

Goethe.

Prvo in najvažneje, kar naj se nauči otrok, je to, da more žalost in boleost prenašati.

J. J. Rousseau.

Neposredni nazori imajo pri vzgoji dosti jačje učinke nego pa povesti.

Niemeyer.

(Dalje sledi.)



## Gesla Habsburških cesarjev.

Za 600letnico naše vladarske hiše zbral je nekdo njihova gesla, koja svojim rojakom s slovensko prestavo podam, ker so ti jedernati izreki ob tej priliki še zanimivejši:

Rudolf I. si je že kot grof izbral rek: „Festina lente“ (pašči se zmerno): kot cesar pa ga zamenil za poslovico: „Melius bene imperare, quam imperium ampliare“ (bolje dobro vladati, kakor vladarstvo širiti). Odločni sin njegov Albert I. je to lastnost kazal tudi v svojem glasilu: „Fugam victoria nescit“ (bega zmaga ne pozna). Vernost in vdanost v svojo tožno osodo nam kaže geslo nesrečnega Friderika III. rekôc: „Beata morte nihil beatius (nič srečnejšega od srečne smrti). Z Albertom II. začenja se nepretrgano čislo rimsko-nemških cesarjev Habsburžanov, in on kaže pomenljivo na prijateljstvo: „Amicus optima vitae possessio“ (prijatelj najboljša last življenja). Friderik IV., ki je med vsemi najdalje carjeval, namreč višje od pol stoletja, zaznamoval je vse, kar je storil, s črkami: „A. E. I. O. U.“. Te črke so začeli celó v njegovej dobi prerazlično razlagati, da v resnici zdaj njihée več njihovega pravega pomena ne vé. Nepoznani nabiralec je tu podal izrek: „Amor Electis, Injustis Ordinatus“ (Ljubav vlada izvoljenim, maščevanje krivičnim), ki pa tudi ni zanesljivo pristno razlaganje, ampak najbrže le varianta, katero je ukazal cesar sam na nekej dragocenej omari takó-le izpisati: „En! Amor Electis, Injustis Ordinatus, sic Fridericus ego rex mea jura rego“, ker mu je neki šaljivec takó-le črke nemški izpolnil: „Aller Erst Ist Oesterreich Verdorben“ (najprej je Avstrija pogubljena). Da sotem črkam razne pomene dajali, vé vsakdo, malokomur pa utegnejo vse latinske variante znane biti; zato je tu ljubiteljem takih izrekov samo le v originalu podam. Evo jih: „Austria Erit In Orbe Ultima“. — „Aquila Electa Iuste Omnia Vincit“. — „Austria Extenditur In Orbem Universum.“ — „Ars Est Ignavis Odiosa Viris“. — „Austria Et Imperium Optime Unita“. — „Aula Exeat Integre Optans Vivere“. — „Austria Est Imperii Oculus Venustus“. — „Austriae Est Imperare Orbi Universo“. — Tu še naj dodam francoski rek, ki je še manje poznan: „Autriche, Empire Invincible, Ordonatrice Universelle“, ki blizu to pomeni, kar zadnji latinski, ali nemški: „Aller Erdreich Ist Oesterreich Unterthan“ (Avstriji je prisojeno vladarstvo svetá). Slednjíc poznani: „Aller Ehren Ist Oesterreich Voll“.

Maksimilijan I., hrabri vojak in predrzni lovec, pesnik in najbrže prvi cesar Habsburške rodovine, ki je med mnogimi jeziki tudi slovenski govoril, izvolil si je poslovico: „Tene mensuram et respice finem“ (drži se mere in glej na skončatek). Karol V., rimsko-nemški cesar in kralj španski, ki ni le največ sveta v Evropi vladal, ampak skoro ves znani „novi svet“ (Ameriko), in se je po pravici reklo, da v njegovih deželah nikdar solnce ne zahaja, menjaval je s svojimi gesli, kojih prvo se je glasilo na njegovem belem zbrušnem ščitu: „Nondum“ (ne še), zadnje pa: „Plus ultra“ (še več), in na svetinjah in penezih: „Sobrie, iuste et pie“ (trezno, pravično in pobožno). Ferdinand I., ki je pridobil česko in magyarsko kraljestvo, izvolil si je izrek: „Fiat iustitia, pereat mundus“ izidi se pravica, makar propade svet). Drugovercem (protestantom) prizanesljivi Maksimilijan II. imel je geslo: „Deus providebit“ (Bog cuje). Učenjak in vladar Rudolf II. imel je poslovico: „Fulget Caesa-

ris astrum" (Blešči se cesarjeva zvezda), njegov brat in naslednik Matija, ki je doživel začetek nesrečne tridesetletne vojne, pa: „Amat victoria curam" (zmaga ljubi skrb). Ferdinand II., ki se je vse žive dni boril za vero katoliško, izvolil si je glasilo: „Legitime certantibus" (s postavno se borečimi). Njegov sin Ferdinand III. z geslom: „Pietate et iustitia" (s pobožnostjo in pravico) dokončal je še le 30letno vojno. Leopold I., ki je doživel pred 200 leti (1683) veličastno zmago nad Turki pred Dunajem vzlasti s pomočjo poljskega kralja Sobieskega, imel je geslo: „Consilio et industria" (s svetom in trudom), Jožef I. pa: „Amore et timore" (z ljubeznijo in strahom). Karol VI. kot zadnji moški Habsburžan izvolil si je poslovico: „Constantia et fortitudine" (s stanoovitnostjo in hrabrostjo). Njegova slavna hči velika cesarica Marija Terezija, začetnica sedanjih Habsburg-Lothringov ima na svojih penezih izrek: „Iustitia et elementia" (s pravico in milostjo), njen mož, rimsko-nemški cesar Franc I. pa: „Pro Deo et imperio" (za Boga in državo). Njun sin Jožef II. izvolil si je geslo: „Virtute exemplo" (s krepostjo zgledom) in njegov brat ter naslednik Leopold II.: „Opes regum corda subditorum" (bogastvo kraljevsko so sreča podložnikov). Franc II. kot zadnji nemški cesar: „Lege et fide" (z zakonom in vernostjo); ko pa je radovoljno odložil rimsko-nemško krono in se prvi imenoval cesarja Avstrijskega, izvolil si je tudi kot Franc I. novo geslo: „Iustitia regnorum fundamentum" (pravica je temelj državam). Njegov sin Ferdinand I. vzela si je besede: „Recta tueri" (prava čuvati) za glasilo, a njegov naslednik in stricnik, naš sedanjí cesar Franc Jožef I., ima pa geslo za našo dobo jako pomenljivo: „Viribus unitis" (z združenimi močmi)!

„Kres": Dr. Fr. Simonič.

## Iz botanične pušice

### IV.

Dragi tovariš! Travník, kjer sva zadnjokrat opazovala trave in druge rastline, so kosci pobrili. Razen kake deteljice in pijavčevnice ali glistnice (*Lysimachia numularia*, Pfenigkraut), ki pleza po zemlji in se s svojim zlatorumenim, kakor polokrajcar velikim, 1 pestičnim in 5 prašničnim cvetom izmed rujavega strnišja svetli, skoraj ni zaslediti cvetoče rastline.

Mahniva jo toraj danes proti polju, kjer zoré dolgoresasti ječmen, vitka rž, debeloklasa pšenica in košatolat oves.

Tukaj na meji med Kresnikovo in Zoričevo njivo zapaziva krčno zelje ali šentjanžvevo rožo (*Hypericum perforatum*, Johanniskraut, Hartheu). Rastlina je vsa gola in 2—6 dm. visoka; nektera stebila so malo, druga zopet košato razvejena. Vrh vej in vejic se nahajajo cveti, katerih je na rastlini prav obilo. Veliki so kakor pri travniški zlatci in tudi rumeni. Časinih listkóv je pet, venčevih ravno toliko. Mnogobrojni prašniki so vzraščeni na dnu v tri snopiče, zaradi česa se vrstí krčno zelje v XVIII. razred, (*polydelphia*.) Linéjevega sistema. Pestič je eden z bunčičasto plodnico in tremi, nazven nagnenimi vrati. Kar pa šentjanžvevo rožo posebno znači, so drobne pičice v listih, ktere prav lepo vidimo, ako držimo list proti solneu. Kaj pa so te pičice? Nič drugega nego žlezice, ki izločujejo neko posebno olje. Kakor mastne proge v papirju, tako se nam pokažejo tudi te žlezice svetleje od onih delov lista, ki niso mastni.



Razen omenjene ima rastlina še to posebnost, da priteče iz njenih listov, ako jih stiskamo, nek temnorudeč sok „črna kri“, ki se zlasti v oljnatih hlezah nahaja.

Navedene posebnosti in pa to, da evete krčno zelje o kresu, so menda pripomogli šent janževi roži do one veljave, katero ima med ljudstvom.

Slovenski Glasnik\*) piše o krčnem zelju: „Šent janževo rožo (*Hypericum perforatum*) nabirajo na kresni dan in jo vtikajo v mreže v oknih. Še zdaj se verjame po Slovenskem da je najboljši varh pred strelo. Pokristjančena vraža je dala sv. janževi roži krvav sok in pet listov v znamenje 5. ran Kristusovih. Nemce je varovala čarovnic in vragovih zvijač. Tudi jo imajo za zaklade kopati, in pravijo, da preskrbi človeku ljubezen.

Da bi čarovnice (coparnice) pri sodbi govorile resnico, dajali so jim te rastline jesti, preden so jih mučili. Listje sv. janževe rože je pikasto, kakor bi bilo s šivanko nabodeno; zato pa pravijo, da vrag, ki človeku ne privoši njene zdravilne moči, po noči z šivanko nabada njeno listje, da izteče iz njega zdravilni sok.“

Po njivah se nahajajo med žitom dobro znana zelišča kokolj (*Agrostema githago*, Kornraden), modraž (*Centaurea cyanus*, Kornblume), njivski osat (*Cirsium arvense*, Ackerdistel), njivski stoklas (*Bromus arvensis*, Aekertrepse) in omotljiva ljulika (*Lolium temulentum*, Taumelloch).

Kokolj in modraž nista bila sprva pri nas doma, ampak zasejala sta se z žitom po naših krajih. Obej rastlini ste siten plevel; zlasti se kokolj črti, ker daje njegovo črno seme, če ga je bilo veliko med zrnjem, moki temno barvo in je baje človeku tudi škodljivo.

Njivski osat je precej košata rastlina in škoduje žitu s tem, da mu krajša prostor in da potegne mnogo hranilnih tvarin iz zemlje. Njegove bodice zbadajo žanjice v roko, kadar žanjejo žito. Njivski osat je ena tistih rastlin, katerim se je napovedal v Stajerski z deželnim zakonom od 9. januarja 1882 boj. Da bi se le povsod natanjko izvrševalo, kar zahteva zakon.

Njivski stoklas ima košat lat, kakor oves, a klaski so ploščati in mnogocvetni. Njegova stebela so živini dobra krma.

Omotna ljulika je zlasti med jarim žitom rada in se posebno v mokrih letih dobro obnaša. Njen klas je 1—2dm. dolg in ploščat. Zrnje njeno je strupeno in vpljiva, ako se povžije, jako neugodno na organizem, a mlada trava živini ne škoduje.

Na njivi se še vidi njivski slak (*Convolvulus arvensis*, Ackerwinde), ki se ovija okoli žitnih bilk in s tem rastlino v svojem razvoju ovira. Cvet slakov je zvončast, na peščenih in prodečnih tleh bel, a v ilovi zemlji rudečkast.

Še dve pritličnici hočem izmed njivskih plevelov omeniti: zaspanko (*Specularia speculum*, Venusspiegel) in mačjo nogo (*Anagallis arvensis*, Gauchheil). Obe imate nežna, na zemlji ležeča stebelca, kojih vrhi kviško hrepene. Prva evete bledovijoličasto in ima čašast, 5—7mm. širok cvet, v katerem se nahaja 5 prašnikov in 1 pestič. Druge evet je zagorelorudeč (enako dobro ožgani opeki) in še manjši, kakor pri zaspanki. Steblo je golo in štirirobato; listi stoje nasprotno. V cvetu naštejemo 5 časi- nih in 5 venčevih listkov, 5 prašnikov in 1 pestič z enim vratom.

\*) Glej: Letnik 1863 str. 83.

Neka posebnost mačje nožice je ta, da se evet zjutraj okoli 8. ure odpre, okoli desetih pa že zopet zapre, zaradi česar so jo Nemci „Faulieschen“ krstili. Vkljub temu jo imajo radi blizo hiše, da jih varuje strahov in da kroti kri, ako si je kdo kako žilo prerezal. — pr —

## Narodno blago.

X.

### Pravljica o „slovenskej Kalvariji“

Če potuješ iz Maribora proti Lembahu, zapaziš pod košatim Pohorjem posamezen pa prijazen griček, na ktereга vrhu se vzdiguje mala cerkvica, ki je posvečena kraljici nebes. Že pri prvem pogledu te nekako čudno mika in če ti čas in osebne razmere le količkaj dopuščajo, ne zamudi iti tam gori; krasen razgled po širokem ptujskem polju in čez mesto, katero se — ograjeno zelenih gričev — veličastno pred taboj razprostira, bode tvoj trud dovolj poplačal. Imenuje se ta griček „slovenska Kalvarija“, domačini pa mu tudi pravijo „pekarska gora“ in si o njem sledečo pravljico pripodujejo:

Bilo je v starodavnih časih, ko se je bogato prebivalstvo mariborskega mesta prevzelo in jelo prav razuzdano živeti. Bog meščane opominja, svari; a ker terdovratneži zoper dobrohotne opomine gluhi ostanajo in se tudi za ostroja svarila ne brigajo, prepusti stvarnik nebes in zemlje osodo pohujšanega mesta hudiču. Vladar pekla čez to kar od veselja poskoči; skrbi ga le, da mu od zapadlih duš nobena ne uide, zato se podviza in vzleti na Pohorje, kteremu za svoje nakane odlomi celi vršac. — Bila je strašno temna noč, blisk in grom razsajata, ko bi se bližal sodni dan. Hudič zadene odlomljen kos gore na svoj hrbet in drvi proti nesrečnemu mestu sam s saboj govoreč: „Le hitro, le hitro, da vržem to grudo v Dravo, preden odbije ura dvanajst; zaprem ji tako strugo in jo primoram razliti svoje valove čez zidove in pokončati vse moje grešne ljubljence.“

Že je bil v dolino prisopihal, a jelo so mu tudi pojematj njegove moči in moral si je nekoliko odpočiti. Ko pa težko breme na tla položi, pristopi k njemu svetlo bela žena veličastne lepote in ga vpraša, kaj da namerava storiti. Vladar pekla takoj spozna, da pred njim ne stoji nihče drugi, kakor sama „Mati božja.“ Tako se prestraši nebeške zavetnice, da kar omamljen obstoji in nič spregovoriti ne more. Ko pa med tem celó ura v mestnem zvoniku odbije dvanajst, hudič vse popusti in od strahu trepetaje zbeži. Ona popuščena, „gruda“ pa je naša „slovenska Kalvarija“, na katero so pozneje prebivalci hvaležnega spomina postavili na čast „Materi božji“ belo cerkvico.

Tam na Pohorju pa, kjer mu je hudič odtrgal vršac, je od tistega časa zdaj takozvano „črno jezero“. B. T.

## Dopisi.

**Maribor.** (Učiteljsko društvo „mariborske okolice“) je imelo 7. junija izvanredno zborovanje. Na dnevnem redu stalo je predavanje potovalnega učitelja g. Julija Hansel „o trtni uši“. Rudi zanimivega predmeta vde-

ležilo se je zborovanja prav obilno število udov. Vrh tega počastili so društvo gospodje profesor Majeiger, Miklosih in učitelj Sketh. Najpoprej so se opravile društvene zadeve. Po odobrenju zapisnika zadnje seje poroča g. Pirkmajer, kar nasvetuje dotični odbor društvu radi šeststoletnice. Odbor radi piclega časa nikake posebne svečanosti ne priporoča, nasvetuje pa, naj se Njegovemu Veličastvu o prihodu v Maribor pokloni posebna deputacija, ktera mu izreče vdanost društva. Ta nasvet se z radostjo sprejme in se v ta namen izvolijo gospodje Nerat, Pirkmajer in Fristavec. Zatem sledi predavanje „o trtni uši“. Gospod predavatelj nam zanimivo in jasno popiše škodljivega merčesa, pripoveduje o ogromni pomnožitvi trtne uši in nam pokaže različne štadije žužka pod drobnovidom. Potem nam poda historične date, koje se tičejo trtne uši. Nazadnje nam pripoveduje o raznih načinih, kako se je skušalo in se še skuša pokončati preškodljivo živalico, žalibog še brez pravega vspela. Nasvetuje posebno, naj se v vinogradih zaran in skrbno preiskuje, da se poškodovane trte hitro iztrebijo. Gospod govornik je svojo nalogo po vsem izvrstno rešil. Za temeljito predavanje mu izreka jo poslušalec najtoplejšo zahvalo. Zeleti bi bilo, ko bi se v društvu večkrat taka važna in času primerna vprašanja pretresovala. F.

**Maribor, 18. junija 1883.** Na tukajšnjem učiteljišču je bil od 4. do 12. t. m. pismen zrelostni izpit. Delalo ga je 24 pripravnikov in 2 privatista. Po narodnosti 16 Slovencev in 8 Nemcev. Ustmen izpit bo 11. in 12. julija. Vprašanja za pismen izpit so bila sledeča:

**Is paedagogike** (4. t. m.).

1. *Auf welche Weise kann der Lehrer die Kinder zur Ordnungsliebe und Pünktlichkeit erziehen?* —
2. *Regeln, bezüglich des Lehrtones.* —
3. *Friedrich Fröbel und der Kindergerten.* —
4. *Die Lehr- und Lernmittel der Volksschule.* —

**Is nemščine** (5. t. m.).

1. *Vorzüge des Nibelungenliedes* —
2. *Adalbert Stifter.* —
3. *Auf welche Weise kann durch den Sprachunterricht den Kindern Liebe zur Poesie eingepflanzt werden?* —

**Is slovenščine** (6. t. m.).

1. *V kakem pomenu se rabi v slovenščini glagol v velevnem naklonu.* —
2. *Kako zamore učitelj pri učencih ljubezen do narave obuditi?* —
3. *Omika ljudstva, je podlaga njegovega blagostanja.* —

**Is zemljepisja** (7. t. m.).

1. *Das Culturbild der österreichischen Alpenländer.* —
2. *Steiermarks Thäler.* (Charakteristik u. Kartenskizze). —
3. *Nach welchen Grundsätzen hat die Auswahl des geographischen Lehrstoffes für die Volksschule zu geschehen?* —

**Is zgodovine** (8. t. m.).

1. *Welche Umstände beschleunigten Karthagos Untergang?* —
2. *Cultur der Ostmark zur Zeit der Babenberger.* —
3. *Erzherzog Johann, ein Geschichtsbild für die Volksschule.* —

**Iz računstva** (9. t. m.).

1. Löse folgende Gleichungen auf:

$$\sqrt{7x - 13} - 12 = \sqrt{5x + 1}$$

2. Zu wie viel Prozent müssen 800 fl. 12 Jahre lang auf Zinseszins ausgeliehen werden, um auf 1859 fl. anzuwachsen? (logarithmisch) —

3. Berechne die Oberfläche eines Oktaeders mit der Seite  $s = 4\text{cm}$ . —

4. Wie gross ist der Flächeninhalt eines Diagonalschnittes eines Würfels, dessen Volum, gleich  $1259712\text{ m}^3$  ist? —

5. In einem Dreiecke beträgt eine Seite 612 und die anliegenden Winkel  $\sphericalangle A = 24^\circ 7' 18''$ ,  $\sphericalangle B = 76^\circ 12'$ ; bestimme die übrigen Stücke desselben. —

**Iz prirodopisa** (11. t. m.).

1. Auf welche Pflanzen bezieht sich das Landesgesetz vom 9. Jänner 1882 und wie sind dessen Verfügungen naturgeschichtlich zu begründen? —

2. Wie hat sich der Lehrer auf eine naturgeschichtliche Unterrichtsstunde vorzubereiten?

**Iz prirodoznanstva** (12. t. m.).

1. Erklärung der Winde. (methodisch) —

2. Ueber die Fortpflanzungsgeschwindigkeit des Lichtes. —

3. Beschreibung des Winkelhebers. Erklärung der dabei stattfindenden Erscheinung.

**Iz Konjic.** 19. junija. Naše učiteljsko društvo se giblje. V teku tega meseca je imelo zopet zborovanje, h kateremu je prišlo lepo število družtenikov, namreč 14. Prišel je tudi obče spoštovani starosta naših učiteljev g. Miha Teran, akoravno že delj časa boleha. Moral se je na palico naslanjati, a prišel je. Vsi navzoči so se razveselili njegovega prihoda ter so ga radostno pozdravili. Dnevni red se je vršil v najlepšem redu. Ko se je društvenina za štajersko učiteljsko zvezo pobrala, začelo se je tudi pobirati za nagrado, kojo je razpisalo ptujsko učiteljsko društvo za oeno Slomška kot slovenskega pedagoga. Nabrana vsota se je še isti dan poslala učiteljskemu društvu v Ptuj. Gospod Klemenčič obravnaval je potem balado „Ubežni kralj“ iz „Tretjega berila“. Gosp. govornik je rešil svojo nalogo v popolno zadovoljnost vseh slušateljev. Ker je bil med tem čas potekel, se je govor o spisju preložil na prihodnjo sejo. Po končanem zborovanju zbrali smo se vsi k skupnemu obedu. Tako je prav; ne prvi sem, drugi tje, nego skupaj ostanimo ter pokažimo svetu, da delujemo v složnosti za narod in domovino — pa da se tudi sami med seboj lahko zabavamo; ne pozabimo tedaj, da „sloga jači, nesloga tlačí“. Tudi pri kapljici vina se lahko kakšna pametna zine.

**Iz Pilštanja.** Kozjansko učiteljsko društvo je imelo dne 7. t. m. v šolskem posloppju kozjanske šole svoj drugi letošnji zbor, kterege se je sicer zadosno število udov vdeležilo, a vendar tako, ki ne dela našemu društvu posebne časti. Že v zadnjem dopisu smo željo izrekli, da bi gg. udje, ki zadnji čas neredno in mlačno k zborom dohajajo, se iz svoje mlačnosti vzbudili, a skoro zaman. Gotovo ni lepo in vzpodbudjalno ako se učiteljsko društvo ravno sedaj, ko so časi viharni in šolstvu vsestranske nevarnosti pretijo, tako mlačno kaže. Zato, dragi tovariši, ne izostajajte in radovoljno žrtvujte v duševni blagor in napredek učiteljstva tisto malo truda, kar vam ga pot k zboru povzročuje. Predsednik g. Schulmann omenja v svojem nagovoru svečanosti,

ki se bode vsled združenja Štajerske in Kranjske z Avstrijo pred 600 leti po vsej deželi vršila, in povdarja, da osoda preslavne dinastije je z ono ljudstva in očetnjave v tesni zvezi. Veselih dogodkov v cesarski hiši se ljudstvo srčno veseli, kakor ga žalostni bolé. Osoda domovine in nje prebivalcev pa zopet preslavni vladarski hiši k srcu gre. Vsa sreča bijó močnejše; če rodovina deželnega očeta kak veseli dogodek obhaja, vsakdo pa tudi žaluje, ako ji je nemila osoda, kako nezgodo odmenila. Konečno zakliče trikratni „hoch“ preslavni cesarski rodovini, čemur navzoči pritrdijo. Na to se zapisnik zadnje seje prečita in odobri. Med društvu došlimi dopisi je omeniti dopisa vredništva „Popotnika“, v kojem se naznanja, da mu je slavno-znani domači skladatelj g. doktor B. Ipavec k Savo-Zoran-ovi pesni: „O priliki šestoletnice združenja Štajerske in Kranjske z Avstrijo“ mično skladbo poklonil, koje je vredništvo založilo. Po na razprodajo društvu doposlanih 10 iztisih te skladbe so navzoči koj segli. Govor iz avstrijske zgodovine, ki je bil na vzporedu, moral je izostati, ker je bil govornik g. Voglar-Planina zadržan se seje vdeležiti. G. Böheim predlaga: Slavni okrajni šolski svet, oziroma njegov predsednik g. e. k. okrajni glavar se naj v imenu društva poprosi, naj blagovoli Nj. Veličanstvu najponižniše izraze udanosti učiteljstva kozjanskega okraja izreči. Predlog se enoglasno sprejme in g. predsedniku nja izpeljava izreči. Konečno se sklène, da se prihodnji zbor prvi četrtek v drugi polovici meseca julija v Kozjem snide, pri katerem se bodo predmeti, ki so na vzporedu, uradne učiteljske konference t. l. obravnavali.

Š...

**Iz Ormoža dne 13. junija 1883.** Tukajšno učiteljsko društvo je v četrtek dne 7. t. m. v ormoškej šoli praznovalo svojo desetletnico in ob enem 600letnico združenja Štirsko s habsburško rodovino. Ob 9. uri dopoldne je bila sv. maša, pri kateri so učitelji in nekteri podporni udje Mikložič-ovo pesen peli. Potem pa je bil „Te Deum“. Ob 10. uri se je počelo v krasno okinčanej sobi za tretji razred slovesno zborovanje, kterega se je vdeležilo vse učiteljstvo tega okraja in mnogo gostov iz Ormoža in okolice, mej kterimi le samo omenim: gg. dr. Geršak, e. k. beležnik, Martinc, e. k. postar in nadomestnik načelnika tukajšnega kraj. šolskega sveta, Hrzič, gimnazijski profesor iz Oseka i. t. d. Društveni načelnik gosp. Košar je imel slovesen govor o desetletnici, v kterem je prvič važnost in korist učiteljskih društev v občé razjasnil, potem pa zgodovino ormoškega društva in poročilo o njegovem desetletnem delovanju razlagal. Društvo obstoji takrat iz 16 rednih, 26 podpornih in 1 častnega uda. Da je ono vsem zadržkom vkljub marljivo delovalo, nam svedoči lepí broj njegovih sej in predavavj. V 84 občnih sejah je 24 govornikov 72krat o različnih predmetih predavalo in 13krat poročevalo. Razven treh pedagogičnih časopisov ima društvo bukvarnico sè 100 zvezki in knjigami mnogovrstne vsebine. Po dokončanem poročilo še govornik učitelje k zložnosti in marljivemu društvenemu delu opominja, ter podporne ude prosi, naj društvo tudi na dalje radi podpirajo, kajti ono deluje na blagor naroda. Konečno se še hvaležno spomni ustanovitelja tega društva, prvega odbora, vseh govornikov, odbornikov in vseh, ki so društvo na kak koder način pospeševali, ter jim izklikne trikratni „živijo!“ Kot drugi govornik nastopi gospod Rakuša iz Huma, ki razvíja zgodovinsko črtico: „Štirsko pod žeslom Habsburškim“. Govoru sledi pevanje „cesarske pesni.“ Ker je s tem vspered slovesnega zborovanja dovršen bil, zaključí predsednik sejo, ter se zahvali navzočim za njihov obilen dohod, gosp. župniku za daritev sv. maše, gg. pevcem in njihovemu vodniku za petje, krajnemu šolskemu

svetu za prepuščanje in ormoškemu učiteljstvu za okinčanje šolske sobe. Ob 1 popoldne se podajo društveniki k skupnemu obedu v gostilnico gospod Kaudriča. Tam se je napivalo Njih veličanstvu cesarju in njegovi hiši, visokemu c. kr. ministerstvu za nauk in bogočastje, deželnemu in okrajnemu šolskemu svetu. — Častitke je društvo dobilo po brzjavah od učiteljskih društev v Ptuju in Ljutomeru, gosp. dežel. poslanca Hermann-a in gosp. Kovarčič-a nadučitelja pri sv. Marjeti blizu Maribor-a. Odposlale so se pa: Njegovemu veličanstvu cesarju, deželnemu in okrajnemu šolskemu svetu.

J. —

**Iz Ljutomera**, 2. julija 1883. Dne 7. junija imelo je naše društvo sejo v Ljutomeru. Od ormoškega učiteljskega društva dobili smo povabilo k svečanosti, koje je priredilo radi šestoletnice združenja Štajerske in Kranjske pod presvitlo hab.burško rodovino in radi desetletnice obstanka ormoškega učiteljskega društva. Naše društvo bi se bilo sigurno tó slavnosti vdeležilo, ko bi bilo dobilo nekaj preje povabilo. Po predlogu J. Freuensfelda poslal pa se je primerni brzjav. Po tej točki prednašal je g. Toma Pušenjak: „Kako zamore učitelj prosto ljudstvo k čitanju dobrih spisov navajati?“ — Ta razprava bila je prav zanimiva. Gospod govornik kazal nam je sredstva, po kojih je mogoče doseči omenjeni smoter. Osobito pa naglašuje, da učitelj naj skrbi za dobro knjižnico, iz ktere posojuje knjige na dom, kjer je tudi stariši čitajo ter se potem začno zanimati za šolo na enej strani, na drugej pa za knjige. Drugi govor je izostal, ker govornice Nine Deu-ove ni bilo k seji: nje govor preloži se na bodočo sejo. Pri točki predlogov oglasi se g. Pušenjak, rekoč: Naše društvo naj prida vsaj majhen donesek k darilu za najboljši životopis našega največjega pedagoga vladike A. M. Slomška — Ko je gđc. Eckel izjavila, da naša blagajnica žalibože ravno sedaj strašno lakoto in žejo trpi, določi se znesek dveh goldinarjev ptujskemu učit. društvu poslati. G. I. Freuensfeld stavi pa sledeči predlog: „Prijodični listi, na koje je naše društvo naročeno, pošiljajo naj se od učitelja do učitelja“, kar pa se večini ni zdelo dobro vsprejeti, kažoč na grenke i britke skušnje v tej stvari. Nasproti temu vsprejel pa se naslednji predlog gđc. Eklove: Listi dobivajo se le od blagajnika; vsak posamezni učitelj naj si jih tam izposodi. Čisto naravno je, da je ta pot zaprečena z neprilikami ter z večjo potratu časa. A kaj? — Prihodnja seja bo na Cvenu, 12. julija, kjer bosta gđc. Nina Deu in g. Jan. Kryl prednašala, in kjer se nadejamo zopet obilne vdeležbe.

Josephus.

**Iz Vojnika**. Zborovanja celjskega učitelj. društva dne 7. junija t. l. vdeležilo se je 18 udov. Takoj v začetku zborovanja izvolili so se štirji društveniki, da so se podali k namestnijskemu svetovalcu in okr. glavarju gosp. Ferd. Haas-u, ter mu izročili adresu na Njih Veličanstvo, v kateri naše društvo izraža radost nad letošnjo 600letnico ter obljubuje večno zvestobo in udanost preuzvišeni cesarski obitelji ter mogočni Avstriji. Ko se je deputacija vrnila, nadaljevalo se je zborovanje. Prečital in odobril se je zapisnik zadnje seje ter objavili sledeči dopisi: G. prof. Iv. Macun vabi društvenike na naročevanje njegove knjige „Književna zgodovina Štajercev“; gospa Leon pa je poslala na ogled nekaj od nje izdanih listekov za pridnost. — Na to je govoril g. F. Gabršek prav obširno in jedrovito o rednih vajah ter navajal izraze, kateri naj bi se pri njih rabili. Po končanem govoru izrazila se je želja, da bi g. govornik dal ta govor v „Popotnik-u“ ponatisniti, \*) da

\*) Prav radi storimo.

Vredn.

bi si vsak ud ložje navedene in sprejete tehnične izraze prisvojil. — Ko-  
nečno je poročal še g. Brezovnik o Lapajnetovi „Praktični Metodiki“ in  
o And. Praprotnik-ovem „Abecednik-u. Omenjajoč požrtvovalnost in ne-  
navadno marljivost tih dveh pisateljev ter velike prednosti teh knjig, pripo-  
ročal ji je vsem najtoplejše. — Pri volitvi delegatov za letošnje zborovanje  
staj. učit. zveze izvolita sta se gg. Lopan in Koderman.

T. B.

## Novice in razne stvari.

[Naučni minister Conrad] spremlja presvitlega cesarja na poto-  
vanju po Štajerskem, ker je več šolskih svečanosti in odprtij šol na pro-  
gramu.

[V Ljubljani] se bo stavila nova učiteljska vadnica. Te dni so za-  
čeli kopati temelj in seer tik Besljeve ceste pod južnim kolodvorom.

[Matura] na učiteljskem pripravnišću ljubljanskem pričela se je v  
ponedeljek 25., končala pa 28. junija. Delalo jo je 24 pripravnikov, mej temi  
18 s povoljnim uspehom. Štirje jo morajo ponavljati čez dva meseca, eden  
čez polleta, eden ob letu. Na ženskem izobraževališću pa je maturo, ktera  
se je končala 4. t. m. delalo 27 kandidatinj; 3 so napravile izpit z odliko,  
16 povoljno, palo jih je 8. mej temi 4 na dva meseca, 4 pa na celo leto.

[Dejanja Habsburžanov v Kranjske] zove se slavnosten spis,  
kojega na svitlo da deželni odbor kranjski. Spisal ga je A. Dimitz, sloven-  
ski prevael Cimperman. Knjiga je, kakor se sodi po prospektu, krasno tis-  
kana in stane do 10. julija 3 gold. potem pa 4 gld.

[Statistično.] V zadnji seji antropološičnega društva na Dunaju  
predaval je vladni svetovalec Schimmer o statistični preiskavi glede  
barve las, očes in kože učencev na Avstrijskem. Našel je, da ima 19 od-  
stotkov modre, 45% sive in 36% kostanjeve ali črne oči, dalje 44% bel-  
kaste in 56% temne lasi, 72% belo in 28% rjavavo kožo.

[Rimski cesar Hadrian] je tudi, kakor v nemških listih znani  
romanopisee Georg Ebers poroča, za postarane učitelje in odgojitelje mladine  
skrbel in skušal njih stanje, kolikor mogoče, zboljšati. Ko so ga enkrat  
opozorili na velike iz te naredbe izvirajoče stroške, odgovoril je: Ne pus-  
tim stradati zaslužene veterance, koji so se vsikdar potezali za državo, zakaj  
bi pa oni v skrbeh živeli, ki so nam vsak čas s svojim umom koristili. Kaj  
moramo više ceniti, oblast in posestvo ali duševne moči? Čem težeje na  
to vprašanje kot cesar odgovorjam, tem bolj sem prepričan, da imam za  
uradnike, vojake in učitelje enako skrbeti.

[Na Saksonschem] so nekje pod vodstvom učiteljevih učeni dru-  
zoga razreda igrali burko, koja zasmeljuje učiteljski stan. Mislimo, da komen-  
tara k temu ni treba.

[Unesrečil je] gospod Blaž Kuhar, učitelj pri Devici Mariji v Polju na  
Kranjskem pri vožnji na Št. Peterskem predmestju proti domu. Rajni je  
bil, kakor pišejo ljubljanski listi, spreten učitelj in vrli domoljub.

[Učiteljsko društvo za okraj Kozje.] imelo bode 19. t. m.  
v Kozjem svoj redni zbor, h kteremu društvenike vabi

odbor.

[Postava zoper slabe romane.] V Newyork-u vlada razglašá sledečo postavo: „Kdor mladoletni osebi, koja se ni dovršila 16 let, posodi ali proda kako brezumno novelo ali roman, in ni poprej dobil pismeno dovoljenje od starišev dotične nedoletne osebe, se kaznuje z zaprom ali z globo, ki pa ne sme več, nego 50 dolarjev znašati.“ Bi pri nas tudi ne škodovalo, ko bi se le tudi povedalo, kateri roman in novela spada k brezumnim.

[Ženski profesorji in zdravniki.] Nekej gospodični Adele Schembor iz Prage dovolilo je naučno ministerstvo delati skušnje za učiteljsko službo na gimnaziji. Dotična gospodična je izpit tudi nedavno dovršila s prav dobrim vspehom. V Avstriji je to prvi slučaj, da se je ženski dovolilo, delati take skušnje. A na univerzi v Londonu je dandanes že 40 ženskih slušateljev medicine.

(Brzobjavnih priprav) v Evropi ima:

Nemčija .....	10.308,	Špansko.....	381,
Francoska.....	5.885,	Danija.....	287,
Velika Britanija .	5.600,	Norveško.....	260,
Ruska.....	2.731,	Rumunija.....	206,
Avstrija.....	2.604,	Portugalsko.....	202,
Italija.....	2.470,	Grško.....	100,
Švica.....	1.139,	Bosnija.....	69,
Ogrsko.....	1.069,	Luxemburg.....	64,
Belgija.....	827,	Serbija.....	60,
Švedska.....	788,	Bulgarija.....	37,
Nizozemsko.....	418,		

**Vabilo.** „Savinjsko učiteljsko društvo“ imelo bode svoje redno zborovanje dne 19. julija t. l. ob 2. uri popoldne v šolskem poslopju v Braslovčah. — Vzpored: 1. Verifikacija zapisnika o zadnjem zborovanju. 2. Kteri pomen za kmetijstvo ima gojitev šolskega vrta? (Poroča g. Vidic). 3. Posvetovanje zadevno bodoče okrajne učiteljske konferenee. 4. Določitev kraja in časa za prihodno zborovanje. 5. Slučajnosti. — K prav obilni udeležitvi vabi Odbor.

## Razpis učiteljskih služeb.

V dosežaju e. kr. okrajnega glavarstva Brežkega se razpisujete v umeščenje s početkom zimskega semestra 1883/4 leta sledeči učiteljski službi:

1. Podučiteljska služba na dvorazrednici v Podčetertku — šolski okraj Kozje, — v III. plač. razredu in s prostim stanovanjem.

2. Učiteljska služba na enorazrednici v Orehoveu (Nussdorf — Wisell) — šolski okraj Brežice — v IV. plač. razredu in s prostim stanovanjem v novem šolskem poslopju.

Pri obeh službah se zahteva znanje slovenskega jezika.

Redno uravnane prošnje naj se po postavni službeni poti oddajo pri krajnem šolskem svetu Podčetertek, oziroma na Bizelskem (Wisell) do 20. julija 1883. leta.

### Okrajni šolski svet v Brežicah

12. dne junija 1883. leta.

Predsednik:

Rupnik, s. r.